

ZİHNİYET DÖNÜŞÜMÜ VE İŞLEYEN BİR SİSTEM İNŞASI (I)

Yücel Oğurlu

<https://www.dirilispostasi.com/makale/zihniyet-donusumu-ve-isleyen-bir-sistem-insasi-i-5ae363d48ca7805d6070761a>

Bütün bir coğrafyanın ne istediğini bilen, beklenti, ideal ve hayallerinin altyapı ve gereklerini sağlayan iyi işleyen makul bir sisteme ihtiyacı var. Bunun için de zihniyet dönüşümüne... Sistem kurma ile zihniyet kavramlarını birbirine yakışan iki kelime. Sağlıklı bir sistem sağlıklı bir zihniyet ile kurulabilir ve sürdürülebilir. Bunun aksine, hazır işleyen bir sistemi liyakatsızlık, ehliyetsizlik ve yetersizlikler kısa zamanda yok edebilir.

Güney yarım kürenin sistem ve zihniyet temelinde değerlendirsek durumunun hiç de iç açıcı olmadığı görülüyor. Kuzey Afrika'dan, Ortadoğu'ya, oradan Hint alt-kıtasına kadar geniş bir coğrafyanın sosyo-ekonomik, siyasi ve kültürel bakımdan gelişmişlik seviyelerinin düşüklüğünü ve ancak Güney Amerika ülkeleri ile yarışabildiklerini görüyoruz. Tarihi ve yakın coğrafyamızın komşu veya kardeş halkları, zengin yeraltı kaynakları da olmasa dünya sıralamalarında oldukça gerilerde kalacakları gün gibi ortada.

Fakat bu üzücü tespitle ancak bir "sonucu" ortaya koymuş ve sebeplere değinmeyen bir yakınlıkla konuyu geçiştirmiş oluyoruz. Bu sonuca götüren esaslı sebeplerin çözümü halinde, yepyeni ve bambaşka sonuçlara ulaşamaması için hiçbir sebep görünmüyor. Açıkçası bu tablonun sebeplerine derinlemesine inilmedikçe bahsettiğimiz tablonun değişme ihtimali yok. Problemlerin çoğundaki ilgi çekici benzerlikler aslında sebep-sonuç ilişkisini de gözler önüne seriyor:

Bu ülkelerin büyük çoğunluğu, ekonomide ve kalitede rekabeti dikkate almayan; ehliyet ve liyakat yerine daha ilkel kriterleri gözetken; problemleri zamanında tespit edemeyerek onların peşinden sürüklenen; içeriden ve dışarıdan kolay manipüle edilebilen; kendi içerisinde derin ideolojik kampları sürdüren; yöneticileri halka kulak tıkayan ve emanetçi "sömürge valisi" sadakatiyle çalışan ülkeler olmaları ilgi çekici ortak özelliklerinden.

Burada öncelikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bir sistem ve zihniyet problemi içinde oldukları gerçeğini tespit ederek işe başlamalıyız. Kısmen gerçeklik payı da olsa bu ülkelerin gelişmesindeki geriliğin tamamını ve yaşanan bütün olumsuzlukları dış güçler, küresel oluşumlar ile izah etmeye çalışmak, "topu taca atan" büyük bir kolaylık olur. Yırtıcıların, otçulların en zayıflarını av olarak seçmeleri gibi, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler ayakta kalabilecekleri bir sistemi kendi başlarına kuramadıkları sürece bütün kaynakları ve üretemeyip sürekli tüketen halklarıyla birlikte daha gelişkin olanların iştahını kabartmaya devam edecek. Sömürgecilik tarihi bize bunu açıkça ispatlıyor. Ancak 21.yy.'da yaşananlar da devlet yapısını ve halkını geliştirememiş toplumların maruz kaldıkları ağır maliyetleri gözlerimizin önüne seriyor.

İyi işleyen bir devlet sistemi şahıslar üzerine de planlanmaz. Acil problemlere derhal müdahale gerekse de iyi işleyen sistemler asırlık strateji ve planlara dayalı olarak kurulabilir ve şahıslardan bağımsız olarak tasarlanır. Şüphesiz iyi bir lider systemsiz bir yapıyı bile harekete geçirip olumlu

sonuçlar alabilir ancak, doğru denklem, güçlü bir liderin güçlü bir devlet sisteminin içinde aynı anda var olmasıdır.

İyi bir sistemin kurulabilmesi, tavandan tabana veya tabandan tavana doğru gerekleŒebilir. Yüksek kültürü olan ve soyut dŒnebiyen geliŒmiŒ bir toplumun, sistemin inŒasına veya kuruluken bozulması halinde de yeniden inŒasına yönelik talepleriyle bir sistem kurulabilir. Bir ülkede bir sistemin usulünce kurulup iŒletilememesi böylesi bir düzene ihtiyaç görülmemesinden kaynaklanabilir. Halkın farkındalığı olmadığından bir sisteme ve standartlara ihtiyaç hissedilmiyorsa ve talep de yoksa ancak tavandan tabana doğru bir iŒleyiŒle “erdemli” yöneticiler eliyle bir sistem kurulabilir. Onlar, ülkenin varlığını sürdürme ve halkın çıkarlarını koruma adına bir sistemi kurmayı isteyebilirler.

Hiçbir ülkede yöneticiler, dar menfaatlerini sistemsizlik Œemsiyesi altında korumaya devam edebiliyorlarsa iyi iŒleyen bir sistemi kurmak için özel gayret göstermez. İnsanın bencil ve çıkarıcı yapısı, bir sisteme tabi olmadan en pratik ve gayri meŒru yollardan baŒkalarının haklarını hiçe sayarak kendi çıkarlarına ulaŒmaya alıŒması ve bazılarının da hak etmeden bunda baŒarılı olması sisteme ihtiyaı fark etmemenin gerekçelerindedir.

Pekiye bahsettiğimiz bu sistemi kurmak için nasıl bir zihin örgüsü ve psikolojik ortamın olması gerekir? Her Œeyden önce iyi iŒleyen bir devlet sistemine glden çok zayıf halk kitlelerinin ihtiyaı vardır. nk kaotik ve belirsiz, kiŒiye göre deęiŒen keyfi ortamlardan güçlüler daha fazla yararlanır, zayıflar ezilir. Bu ise kargaŒanın içinden hayatta kalabilmek için sıradan insanları Œahsi bağlantılar, çıkar iliŒkileri, yeraltı veya yasa dıŒı dayanıŒma grupları veya yolsuzluk iliŒkilerine yönelir. Bir an için rŒvetle iŒini çözen bir iŒadamını dŒnelim. Bencil çıkarlarına ulaŒırken kaç kiŒinin hakkını çiğnediğini ve toplumun güvenini nasıl zedelendiğini hesaba katmazken daha ağır bir suç ithamıyla karŒılaŒtıęında iŒleyen bir hukuk sisteminin kendisini korumasını bekler.

Sistemin iyi iŒleyip iŒlemedięi bazı iŒaretlerden anlaŒılabilir:

Bir ülkede hukuk güvenliğinin, hukuk düzeninin, ekonomik belirliliğin, imar ve evre düzeninin varlığı, iyi bir belediyeçilik, ortak ve genel standartları olan bir sosyal düzen vb. büyük çaplı bir çarkın yani iŒleyen bir sistemin varlığının iŒaretleri yakalanmıŒ olur.

.....

ZİHNİYET DNŒM VE İŒLEYEN BİR SİSTEM İNŒASI (II)

Yücel Oğurlu

<https://www.dirilispostasi.com/makale/zihniyet-donusumu-ve-isleyen-bir-sistem-insasi-ii-5ae759e0e54d440f4744ebc3>

Zihniyet dnŒmnn sisteme iliŒkin tarafında, öncelikli olarak kabul edilmesi gereken husus devlet, hkmet ve her kademedeki yönetim/idari süreçlerinin “muhkem” ve doğru tasarlanmıŒ olması yer alır.

Belirsizlik ve kişilerin kendisini güvensiz hissedecekleri bir atmosfer yukarıdan aşağıya bütün sistemi paralize eder, etkisizleştirir. Tesadüfi, kişiye ve konjonktüre göre değişen süreçler sistem kurulmasına izin vermez.

Güven (itimat), hukuktan ekonomiye, eğitimden sağlığa, yeni yatırımlardan “beyin göçü”ne kadar belki de ilgisiz gibi görülebilecek hemen her alanı bir şekilde etkiler.

İstikrar, belirlilik ve güven ortamı ancak sağlıklı işleyen ve sık değişmeyen bir sistem ile kurulabilir.

Gelişmiş ülkelerde “belirlilik” denildiğinde hayatın içinden/uygulamadan hareketle, vatandaşların hukuk güvenliği; herkesin güvendiği bir yargı düzeni; istikrarlı bir yargı anlayışına dikkat çekildiği görülüyor.

Tabii ki sağlıklı bir sistem, sadece “belirlilik” ile de sınırlı değil...

Gelişmiş ülkelerin piyasalardaki dalgalanmalara karşı sarsılmadan durabilmeleri, sadece ekonomi yönetimi ile ilgili bir mesele değil, üretime öncelik veren bir ekonomik düzeni kurmuş olmalarıyla ilgili. İhracatlarında ve iç pazarlarında kendi ülkelerinde üretilmiş teknoloji, bilişim, ağır sanayi, tarım veya hizmet sektörü vb. üretim temeline dayalıdır. Bu ülkeler, diğerlerinin ürettiklerini başka ülkelere transfer ederek değil, kendi ürettiklerinin ihracatını yapmayı başaran bir ekonomik düzen kurdukları görülür. Bu anlamda, mesela kayda değer, özgün bir ekonomi olarak Alman ekonomisinin nasıl işlediğini ve gücünü nereden aldığını konunun meraklılarına öneriyorum.

Bu ülkelerde patentin, yeniliğin ve orijinal üretimin ödüllendirilmesi de dikkat çekici. Bunun da ön şartı, üretimin ödüllendirilmesi, kolaylaştırılması, teşvik edilmesi, muafiyetler tanınmasıdır. Çünkü fikir intihallerinin engellenmesi ve her türlü teknik/bilim vb. ürünlerinin hukukça korunması, bahsettiğimiz ülkelerde sistemi ayakta tutan temel taşlardan.

Gelişmiş ülkelerde isabetli bir imar planı ve planlı şehirleşme; iyi işleyen bir eğitim sistemi gibi diğer diğer temel göstergeler, sağlıklı bir sistemin varlığının işaretlerinden diğer birkaçı. Ancak, bu konulardan birisindeki yetersizliği, temennilerimiz ve nasıl hissettiğimizle değil, ancak diğer ülkelerle karşılaştırarak ölçülebilir değerler üzerinden kıyasla anlayabiliriz.

Makul bir insan, tesadüflere dayalı olmayan, her zaman için sağlıklı işleyen, sürprizler ve haksızlıklar üretmeyen belirli bir sistemi arzular. Az gelişmiş bir ülkede systemsizliği veya yetersizliği insanlar, ancak sıkıntılar “başlarına gelince” anlayabiliyor. Bu geç intikal hali, kesinlikle öngörüsüzlük ile ve kültürel bilincin düşüklüğü ile ilgili.

Gelişmiş bir ülkede bir suçtan mağdur olan bir kişinin tanıdık bir kolluk görevlisine ihtiyacı yoktur. Yargıda tanıdık bir kimseye ulaşmak kimsenin aklına gelmez. Çünkü sistemin kendisine güven duyulur ve bu güven boşuna da değildir. İyi İddialı bir sistemde aidiyetler, tanıdıklar, bağlantı ve ilişkiler kamu yararı adına her aman arka planda kalmalı ve hatta mümkünse hiç akla gelmemelidir.

Yine hukuk alanından örneklerle gidersek gelişmiş bir ülkede devlet, bireye veya kamuya karşı işlenen suçların affında oldukça titizdir ve bu yetki ancak savaş gibi hallerde istisnai olarak kullanılır. Çünkü halk, kendi sosyolojisine uygun ve yine kendisinin onayıyla oluşturulan hukuk sisteminin bağımsız mahkemeler ve teminatlı hâkimler aracılığıyla ve adil yargılama usulüne uygun yapıldığından sonuçta kararların da adil olduğundan ve doğruluğundan emindir. Dolayısıyla, bu ülkelerde olağanüstü ve istisnai durumlar dışında toplu aflar akla gelmez, hatta tuhaf görülür.

Bu sebeplerle, çevre ve imar kamu düzenine aykırılık oluşturan suçlarda ve vergi suçlarında sık sık ve kolaylıkla toplu af yapılmaz. Çünkü doğru işleyen bir devlet ve idare sisteminde adli suç, vergi suçu veya imar suçu olsun, rutinleşmeye başlayan aflar, kanuna ve kurallara uygun olarak dürüst yaşamaya çalışan insanlara güvensizlik verir ve kendilerini, toplumu ve karar vericileri sorgulamaya yöneltir.

Özetlemek gerekirse; yerleşik bir ülkede toplumun muvafakatiyle oluşan ve herkesin boyun eğmek zorunda olduğu varsayılan hukukun güçlü-zayıf, zengin-yoksul, yakın-uzak, vatandaş-yabancı, müslim/gayrimüslim vb. gibi hiçbir başkaca kritere başvurmadan genel ve nesnel olarak uygulanması beklenir. İşte bu şekilde ayrımsız uygulanan bir hukuk sistemi iyi işleyen, güven veren bir devlet ve idari sistemin varlığını gösterir.

Mikro ölçeğe inerek bakanlıktan üniversitelere kadar kurumların işleyişi yönüyle sisteme bakarsak:

İyi bir sistem, kendisini her şeyden önce kurum stratejisinin varlığı ve bunun uygulanıyor olması ile gösterir. Ayrıca, kurum bütçesinin sınırlarının gözetilmesi ile yerinde ve etkin uygulama; personele ve üçüncü kişilere uygulanan kuralların belirgin, tek bir standart üzerinden ve herkese yönelik, ayrıcalıksız, genel/objektif bir uygulamanın varlığı diğer temel şartlardandır.

Kurumların sistemik problemlerinin yerinde ve zamanında tespit edilip sistem hatalarının düzeltilmesi, sistemi onarıcı esaslı bir ihtiyaçtır.

Bunların yanında, kurumların yönetiminde amatörlük olmamalı, profesyonellik esas kabul edilmelidir ve bunun yolu liyakat ve ehliyetten geçer.

İşlerin karar alma, uygulama, takip ve sonuçlandırma ve sonuçların takip süreçlerinin her aşamada izlenmesi sağlıklı bir sistem için gereklidir